

Воронкова В.Г.

доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту організацій, Запорізька
державна інженерна академія
(Україна, Запоріжжя), valentina-voronkova@yandex.ru

Рецепції людиновимірності в контексті антропологічного дискурсу гуманістичного управління

Предметом дослідження є рецепції людиновимірності як антропологічного виміру гуманістичного управління, в основі якого взаємовідносини людини, влади, суспільства. В статті подається еволюція поглядів на людину в контексті антропологічних засад гуманістичного управління; відмічається, що тенденції розвитку філософсько-антропологічного знання відносно гуманістичного управління, в основі якого рецепції людини у проекції антропологічних вимірів людського буття, є зasadничим в європейській філософії. В статті аналізується сутність людиновимірності як антропологічної парадигми гуманістичного управління, в якому людина є не тільки економічною чи політичною клітинкою суспільства, але й духовно-культурною клітинкою суспільства; дається аналіз людиновимірності як антропологічної парадигми європейської філософії, що досліджує антропологічні засади економічної, політичної і соціальної сфери, осмислює умови створення гуманного суспільства, в якому повинні бути реалізовані імперативи справедливого суспільства. Розкрито характерні риси, особливості, а також умови досягнення людиновимірності як антропологічної засади європейського гуманістичного управління. Отримані знання можуть бути корисними для вирішення антропологічних проблем гуманістичного управління.

Ключові слова: людиновимірність, антропологічний вимір, філософська антропологія, гуманістичне управління, людина як міра всіх речей, антропологічна парадигма, антропологічний капітал.

Актуальність рецепції людиночленісті як антропологічного виміру гуманістичного управління розгортається у площині взаємовідносин “людина–суспільство”, так як центральною в усій європейській філософії є людина, що свідчить не тільки про загальнотеоретичний, загальнофілософський смисл, а й праксеологічний смисл. В складних і суперечливих умовах розвитку європейської філософії формується така модель антропоцентризму, яка включає в себе можливості, які слугують основою для аналізу самих глибоких і різноманітних взаємозв'язків у системі і “людина–соціум–природа”. Модель людини в європейській філософії носить функціонально–базисний характер і є основою для дослідження цілого ряду всезагальних закономірностей у співвідношенні “людина і суспільство”, “людина і влада”, “людина і управління”. Антропологічний підхід до нового формату рецепції людини у проекції антропологічних вимірів гуманістичного управління у європейському філософському форматі приводять до трьохрівневої моделі, яка є аналогічною трьохрівневій моделі суспільного світу: 1) європейського суспільства як соціуму; 2) європейського суспільства як системно-структурного світу; 3) європейського суспільства як соціомікро- і соціомакросвіту повсякденності.

Даний авторський доробок є частиною виконання завдань НДР Міністерства освіти і науки “Формування механізмів цивілізаційного розвитку сучасного соціуму

у глобальному вимірі” (0111U010481), що буде використаний для підготовки управлінських регіональних програм розвитку, зокрема при визначенні шляхів і напрямів розвитку суспільства в умовах глобалізації, що дозволить розгорнути засоби і методи впровадження економічних, політичних, соціальних реформ в країні з метою відповідності загальноцивілізаційним стандартам. Основні положення наукового доробку складають теоретичну і методологічну основу дослідження сучасних антропологічних вимірів людського буття в європейській філософії.

Філософські рецепції людиновимірності як антропологічного виміру гуманістичного управління направлені на осмислення місця людини в ієрархії сущого. Ця задача філософської антропології визначена не тільки систематично, але й історично: першими працями з філософської антропології Макса Шелера (1874–1928) “Положення людини в космосі” (1928), Арнольда Гелена (1904–1976) “Людина. Її природа і положення в світі” (1940). Основи філософської антропології були закладені Л.Фейербахом, Ф.Ніцше, В.Дільтеєм Е.Гуссерлем, Х.Дрішем. У своєму становленні вона увібрала в себе проблематику робіт Іксоля, А.Портмана, але остаточно визначилася у роботах у працях М.Шелера, Х.Г.Плесснера, А.Гелена, М.Бубера. Філософська антропологія виділяє як об’єкт свого дослідження сферу власне людського буття, власної природи людини, людської індивідуальності, сфери антропокультурного соціуму в цілому.

Проблеми людини осмислювали українські вчені В.Андрющенко, Т.Андрющенко, В.Вашкевич, В.Бех, В.Шинкарук, М.Злотіна, В.Іванов, М.Тарасенко, В.Табачковський, Г.Зайченко, І.Бичко, В.Воронкова, М.Попович, С.Кримський, В.Андрющенко, С.Бистрицький, С.Пролеєв, М.Култаєва, І.Степаненко, С.Андрос, О.Кирилюк, В.Ятченко, Г.Шалащенко, М.Зайцев. В результаті осмислення антропологічних вчені новітній погляд на світ людини ґрунтуються на положеннях “ренесансного гуманізму”, який виводить своє розуміння людини й навколої дійсності із самого людського буття і через нього, базується на антропологічних засадах гуманістичного управління. На нашу думку, представники Київсько-антропологічної школи осмислювали проблеми людини з точки зору її буття та онтологічних підвалин людського існування, ціннісних та світоглядних орієнтацій. Філософська антропологія концентрує свою увагу на інваріантних (у даному випадку загальнолюдських), стійких природних, антропокультурних і особистих якостях людини, узятих у суспільно-історичній плинності, специфічності стосовно певної епохи. Далі – на філософській рефлексії та знанні у певному типі культури та антропологічних параметрах людського образу у безмежкі буття та само-вдосконалення [1, с. 5].

У контексті філософсько–антропологічних вимірів акценти зміщуються на онтологію людини, в якій центральним є вчення про сенс людського буття і можливості його осягнення, зокрема, через розгляд колізійності людського світоставлення та самотворення людини. Через антропологічний принцип здійснюється спроба пояснити саму людину й навколоїшній світ, зрозуміти людину й навколоїшній світ, зрозуміти людину як унікальний прояв взагалі, як творця історії і культури. Засадничі питання філософсько–антропологічного дискурсу – ставлення людини до світу й відношення світу до людини: що являє собою цей світ, в якому ми живемо? яким є місце людини у цьому світі? що є сама людина та якою є природа її свідомості?

Мета статті – сформувати теоретичні підстави рецепції людиновимірності як антропологічного виміру гуманістичного управління, що має велике значення для рефлексії людиною вимірності гуманістичного управління.

Дана мета реалізується в наступних задачах:

– визначити тенденції розвитку філософсько–антропологічного знання відносно гуманістичного управління, в основі якого рецепції людини у проекції антропологічних вимірів людського буття, що є засадничим в європейській філософії;

– розкрити сутність людиновимірності як антропологічної парадигми гуманістичного управління, в якому людина є не тільки економічною чи політичною клітинкою суспільства, але й духовно–культурною клітинкою суспільства;

– дати аналіз людиновимірності як антропологічної парадигми європейської філософії, що досліджує антропологічні засади економічної, політичної і соціальної сфери, осмислює умови створення гуманного суспільства, в якому повинні бути реалізовані імперативи справедливого суспільства;

– розкрити рецепції характерних рис та особливостей людиновимірності як антропологічної засади європейського гуманістичного управління.

Філософсько–антропологічний зріз гуманістичного управління є засадним в європейській філософії, тому ми звертаємося до рецепції людини у проекції антропологічних вимірів людського буття, які зводяться до наступних тенденцій, що діють в сучасному світі.

Тенденція перша: а) відношення людини до світу суспільного буття свідчить про відношення людини до соціуму і характеризується як певне творіння людиною самої себе, втілення себе у цьому світі, і в цьому смислі – домінуванні людини як “міри всіх речей” (Протагор); б) людина виступає не стільки як творець суспільства, не стільки як субстанція, яка втілюється в суспільстві, яка в певній мірі втримує існування і функціонування суспільства в цьому смислі, тому підпорядковується його потребам і законам, а тому й виступає як сила, в певному відношенні підпорядковуюча суспільству; в) людина виступає як творець свого соціомікросвіту повсякденності. В результаті дії цих трьох тенденцій – відношення людини до світу суспільного буття – формується певна тріада: 1) людина в рамках першої сукупності відносин домінує над світом; 2) в рамках другої – підкорюється йому; 3) в рамках третьої – проявляється своєрідний синтез – творіння людиною світу і залежності від нього, підкорення йому. Всі ці три групи взаємо-

залежностей відносин проявляються разом, одночасно і є нерозривними один від одного, вони складають єдину тенденцію, в основі якої закон заперечення. В контексті цієї різноманітності відносин і формується момент цілісного відношення людини до світу його суспільного буття, а ця цілісність є нерозривною і робить нерозривною зв’язок всіх складових. Людина одночасно і панує над світом свого суспільного буття, і підпорядковується йому, тому розірвати цю суперечливість людських відносин в принципі неможливо.

Тенденція друга: може бути охарактеризована як тенденція виокремлення феномена людського. Так, на першому рівні взаємовідносин людське начало в абстрактно–субстанціальному смислі представлено слабо, розчинено у всезагальній субстанціальності людини. У другій системі взаємовідносин воно виявляється більш виразно, проявляється більш виразно у масово–функціональному бутті, в його редукованості до соціальності, в його обслуговуючій ролі. Проте на третьому рівні взаємовідносин людське розкривається найбільш наглядно, в його безпосередньо–чистому вигляді, що свідчить про те, що людське на різних рівнях взаємовідносин проявляється різними гранями, які нерозривно пов’язані між собою і створюють одну цілісність і обміну і розподілу суспільно–значимої праці, через стани втрати суб’єктивності, появи почуттів самостійності і пригніченості. Людина по відношенню до світу виступає як цілісний і багатогранний суб’єкт, багатовимірність якої є надзвичайно складною проблемою.

Антропологічний аналіз рівнів людини дозволяє відобразити складність цієї багатогранності, багатство відмінностей, навіть суперечностей підходів до аналізу людини як складної соціальної істоти, незважаючи на велику різноманітність підходів до людини. Багатовимірність людини має велику кількість вимірів індивіда, так як людина має космічний, фізичний, біологічний, соціальний, психологічний, культурний компонент. Людина – історична і творча істота, яка в процесі перетворюючої діяльності перетворює природу, суспільство, самого себе, розвиваючи свої фізичні і духовні потенції. Творча, перетворююча діяльність людини свідчить про систему вищої складності, багатовимірну систему. В цілому багатовимірна людина – це людина, яка володіє творчим мисленням і намагається самореалізувати себе як особистість. Сучасний антропологічний простір у глобальному масштабі в певних тенденціях стає згубним для особистості, для гуманізму, духовних цінностей, є нарративною структурою, гіpperреальністю, тому що містить у собі таку ж саму безособову частку “man”. Саме тому сучасна людина стала вже не метою, а засобом для досягнення (владними – формальними і неформальними – структурами) будь-яких цілей (політичних, ідеологічних, економічних).

Рецепції людини у проекції антропологічних вимірів людського буття в європейській філософії поглинюють відносини олюднення оточуючого світу природи і суспільства з позицій розвиваючих потреб людини. Це означає, що критерієм суспільного прогресу і його кінцевою метою виступає людська особистість, можливість і перспектива її усестороннього розвитку, а також її універсалізація у масштабах культури, соціуму і природи. Проблематика сучасного світського гуманізму, по суті, об’єднує ці два вектори соціально–гуманітарного

знання. Вона інтегрує у собі політичний та історичний аспекти аналізу, надаючи гуманізму дійсно глобальної перспективи [2].

Методологічне та загальнонаукове значення рецепції антропологічних вимірів людського буття в європейській філософії створює передумови для формування нового формату європейської філософії, який може бути визначений як система поглядів на світ, в основі яких спрійні основи людської свободи. Рецепції антропологічних вимірів людського буття зумовлюють необхідність подолання ентропійних процесів, що осмислюють умови створення гуманного суспільства, в якому повинні бути реалізовані імперативи гуманного суспільства, та створені умови для формування стратегії соціального прогресу суспільства.

Аналіз закономірностей становлення антропологічної парадигми людиновимірності як основи європейської філософії орієнтується на гуманістичний чинник: а) підвищення рівня економічного розвитку країни в контексті побудови соціально-демократичної держави зі змішаною економікою; б) розвиток правової держави; в) систематичне вдосконалення законодавства і форм його викладу; г) становлення громадського суспільства та його інституцій; д) утвердження й розвиток соціальної відповідальності в сфері державного управління. Антропологічне вчення виводить своє розуміння людини і навколоїшньої дійсності із самого людського буття й через нього [3].

Сутність людиновимірності як антропологічної парадигми гуманістичного управління акцентує увагу на тому, що людина є не тільки економічною чи політичною клітинкою суспільства, а є соціокультурним феноменом, який вбирає в себе все раціональне, когнітивно-творче, когнітивно-пізнавальне, що переплітається з елементами – емоційно-вольовими, традиціоналістськими, національно-історичними, національно-психологічними. Але індивідуум ще не стає історичним від того, що є реальністю, яка посідає певне місце у даних просторово-часових межах. Демократичні перетворення сучасного українського суспільства детермінують соціальне становлення таких вартостей антропології, яка зумовлена певними історичними обставинами. Йдеться про становлення такого типу соціальної держави, на прапорі якої була б людина, її високе соціальне призначення, направленість соціальної держави на людину, її добробут, щастя. Крім цього не існує іншого способу зробити політику дійсно гуманною і людською, поєднати її з мораллю і людиною. Лише за таких умов людина не буде відчуженою від політики і влади, не “зникнє в політиці”, а цивілізований політичні відносини допоможуть людям знайти себе, подолати розірваність духу, розкрити свої сутнісні сили, вивільнитися від відчужених сторін своєї діяльності, а як онтологічна умова своєї діяльності, політика і політика за професією” здатні опікуватися про людину. Антропологія політична – філософсько-політологічна концепція, яка охоплює весь комплекс питань, що складають зміст проблеми людини у координатах універсальних законів буття та універсальних принципів людської життєдіяльності. Гуманістична основа людиновимірності як антропологічної парадигми європейської філософії – надання соціальному буттю гуманістичного відтінку, орієнтація на реалізацію людських інтересів і цінностей, коли кожна

людина відкриває для себе шлях до особистої субстанціональності.

Людиновимірність як антропологічна парадигма європейської філософії досліджує антропологічні засади економічної, політичної і соціальної сфери; осмислює умови створення гуманного суспільства, в якому повинні бути реалізовані імперативи справедливого суспільства, реабілітовані такі поняття, як “гуманне суспільство”, “гуманні відносини”, “гуманна людина”, “гуманістичне управління”. У антропологічній парадигмі як матриці антропоцентризму використовується тотальній підхід для дослідження людини як соціо-культурної істоти, акцентується увага на формуванні суспільства, яке базується на ідеалах справедливості, солідарності, соціального консенсусу, в основі яких антропологічний модус людини, тобто формування антропологічних зasad соціальної держави, сталої суспільного розвитку, подолання відставання України від високорозвинутих країн світу [4].

Предметом людиновимірності як антропологічної парадигми європейської антропологічної філософії є сукупність ідей, принципів, концепцій гуманізму, які становлять парадигму політичної антропології, накопичених західними політичними та економічними вченнями, які забезпечують регуляцію відносин у соціумах з орієнтацією на антропологічну парадигму культури та управління. Саме антропологічна парадигма як парадигма європейської філософії сприймається як така культура, яка спроможна підтримувати практично-політичне втілення загальнодержавних цінностей, які сприяли б розвитку індивідуальної повноти і цілісності особистості. Йдеться передусім про конститутивне значення людської особистості та її досвіду для пошуку нових форм соціальних, політичних, духовних відносин, в яких людина покладається як гранична форма реалізації ідеї громадянського суспільства, діалогу (поліфонії голосів), можливості ініціювати перетворювальні процеси в мілітивому і суперечливому політичному бутті. Ці проблеми стають особливо актуальними і в зв'язку з тим, що в результаті незахищенності людини в умовах кризового соціуму, подолання деструкції особистості, нетотожності з собою, нецілісності особистості, розірваності свідомості людина стає відчуженою від усього світу суспільства, природи, самого себе. Адже, людина входить в соціальний світ не як абстрактна сутність, а як конкретна соціальна цілісність, тому політична антропологія повинна формувати такі умови, які були б гідними цілісного образу особистості, а отже, цивілізованого способу життя.

Рецепції людиновимірності як антропологічної парадигми європейської філософії формується на основі вітчизняного й зарубіжного досвіду теорії і практики, науки, культури, освіти, включає принципи гуманізму як системи поглядів, що визначають розкриття можливостей людини як критерію оцінки ефективності держави та зрілості суспільних інститутів, та невід'ємне право кожної людини на вільний розвиток особистості та реалізацію всіх її здібностей. Постіндустріальна епоха як соціокультурний контекст сучасної діяльнісної парадигми породжує нові соціокультурні тенденції, пов'язані зі становленням нової парадигми людиною вимірних засад управління. В основі людиновимірності управління лежать наступні принципи: 1) принцип ан-

тропологічної редукції як пояснення об'єктивних утворень політики, влади, культури через віднесеність їх до людини; 2) принцип органу як цілісне сприйняття сутності людини, виходячи зі створених нею об'єктивних форм культури; принцип антропологічної інтерпретації окремих явищ людського буття, в основі яких людино-вимірність, антропологізм, гуманізм; 3) антропологічні принципи, в основі яких “людина як міра всіх речей”; 4) розвиток та якнайповніше використання культурних надбань нації у багатогранності зв'язків з іншими національними культурами, відкритість для міжкультурної взаємодії з метою забезпечення належного місця України у європейському і глобальному гуманітарному просторі; 5) взаємодія між державою та громадянським суспільством, бізнесом та владою з метою створення необхідних соціально-економічних умов для підвищення якості життя населення, створення умов для всеобщого гармонійного розвитку людини, захисту її прав і свобод [3].

Рецепція людиновимірності як антропологічна парадигма європейської філософії – це основа антропологічної парадигми управління – це людський вимір економіки і політики, економічна етика, діалог і толерантність як імперативи людських відносин, соціальний прагматизм та орієнтація на реальні потреби “земної людини”, що забезпечують широку соціальну базу, можливість виживання в кризовому соціумі. Істотна особливість антропологічних засад управління полягає у тому, що вони акцентують увагу на поєднанні індивідуальних і групових ціннісних установ, соціальних, національних та загальноцвілізаційних інтересів. Цивілізація ХХІ ст. з її величезним технічним прогресом і не менш вражаючими трагедіями, з одного боку, створила можливості для реалізації проектів справжньої людино-вимірності, а з другого – спричинила поглиблення дії кризових чинників, які “тотально” загрожують людству. Внаслідок цих процесів людство стоїть перед вибором, вирішальна роль у якому належить людиновимірності і людиновимірним європейським цінностям. За цих умов дотримання антропологічних стандартів має стати основним критерієм державного управління. У зв'язку з цим слід зазначити, що для того, щоб цілеспрямовано вирішувати стратегічні програми гуманітарного розвитку, розроблені владою, націлені на реалізацію концепції людиновимірного розвитку. Саме постіндустріальна епоха взаємозумовлює еволюцію гуманітарних соціокультурних процесів, дозволяє зафіксувати зміну парадигми техніцтва суспільства на парадигму соціокультурного розвитку, націлену на формування “символічної людини”, породженої інформаційною епохою (Кастельсь); формування постіндустріального гуманітарного ринку; запит на пошуки нових смислів і формування нових типів діяльності і систем професіоналізації, орієнтованих на гуманітарне виробництво (виробництво людини); формування децентралізованих інноваційних професійних ідентичностей в рамках мережевого суспільства.

Рецепція людиновимірності як антропологічної парадигма європейської філософії – це новий тип управлінської діяльності, направлений на досягнення позитивних якісних змін в контексті всіх сфер життєдіяльності суспільства засобами гуманізму, антропоцентризму, використанням гуманітарних ресурсів і технологій. Лю-

диновимірність базується на концептах комунікації, професійного самовизначення, культурно-символічного капіталу, культурної політики. Людиновимірність концептуалізована як соціокультурний і антропологічний феномен, введений у контекст постіндустріальної шкали цінностей, що базується на теоріях діяльності як окремої людини, так і влади. Людиноцентризм як тип політики формується на основі системної моделі, яка включає оціночний, дескриптивний та інструментальний кластери: 1) до оціночного кластеру належать цінності стратегічного мислення і співдіяльності, ефективної комунікації і продуктивної рефлексії, відповідальності і розвитку, підвищення якості життя; 2) дескриптивний кластер окреслений такими об'єктами антропологічного виміру державного управління, як символи, інституції, спільноти, території, простори, соціокультурні процеси, а також включає професійні спільноти гуманітарних менеджерів як суб'єктів соціокультурного простору; 3) інструментальний кластер формує такі типи ресурсів, як символічні (простір комунікації і мова професії), компетентнісні (комунікативність, рефлексивність, креативність і проектність) [4].

В основі формування антропологічних зasad людиновимірності європейської філософії закладена можливість формування елементів загальнолюдської культури, що детермінуються: 1) потребами соціальної практики, які диктують необхідність рефлексії феномена гуманістичного менеджменту в умовах глобальної трансформації; 2) необхідністю комплексного осмислення сущності, змісту, функцій, напрямів розвитку гуманістичного менеджменту в умовах соціалізації економіки особливостями гуманістичного менеджменту як цілісної соціальної системи, визначення місця й ролі основних субструктур гуманістичного менеджменту; 3) важливістю ефективного управління економічними й соціальними системами в умовах суспільств транзитивного типу, утримання стану політичної, соціальної, економічної та культурної стабільності, пов'язаної з ефективними механізмами забезпечення гуманістичного менеджменту; 4) необхідністю забезпечення всіх рівнів управлінського механізму гуманістичними науковими знаннями про сущність і характер взаємозв'язку об'єктивних умов реалізації забезпечення людиноцентричного менеджменту в організаціях, особливостями його функціонування в умовах трансформаційних процесів (транзитивних, перехідних, модернізаційних). Провідним напрямом антропологічного розвитку України є цілеспрямоване формування нової якості життя громадян, яка полягає у створенні умов для належної реалізації можливостей та здібностей кожного члена суспільства шляхом забезпечення можливостей для продуктивної зайнятості та отримання доходу, який відповідає значимості цієї праці для суспільства та спроможний гарантувати йому гідний рівень життя та задоволення фізичних і духовних потреб [2].

У сучасних умовах розбудови держави для розробки і упровадження людиновимірності як основи управлінської практики необхідно здійснити: 1) аналіз об'єктивної потреби у розвитку гуманізації соціуму як єдиної соціальної і економічної соціальної системи, в контексті якої злагоджено працюють зворотні зв'язки; 2) виявлення “фундаментальних економічних та управлінських констант”, які складають стійку основу функ-

ціонування управлінської системи в умовах ринку; 3) вироблення напрямів оптимізації механізму ефективного забезпечення гуманістичного менеджменту для підготовки якісно нової управлінської еліти ХХІ ст.; 4) розробка і провадження соціантропологічної парадигми людиновимірного європейського гуманістичного менеджменту, в основі якої самоорганізаційні та системні процеси. Людиновимірність як гуманістична засада управління націлена на формування людиновимірного європейського гуманістичного менеджменту як управлінської парадигми ХХІ ст., яка є мультипарадигмальною сферою знання, в основі якої кілька самостійних парадигм, які детермінуються наступними факторами: 1) практичними: гуманістичний менеджмент є практичною сферою діяльності, яка пов'язана з виршенням практичних задач, які виникають у різних сферах життєдіяльності суспільства; 2) інституційними: гуманістичний менеджмент представляє собою сукупність інститутів, які здійснюють гуманістичну управлінську діяльність; 3) діяльнісними: гуманістичний менеджмент – це діяльність з управління державою; 4) нормативно-правовими: гуманістичний менеджмент виступає як нормативно-правова система, яка регулює управління державою; 5) цієнтистськими: гуманістичний менеджмент представляє собою сферу наукового знання, яка реалізується у діяльності держави; 6) системними: гуманістичний менеджмент повинен формуватися у вигляді системи, яка потребує системної регуляції і саморегуляції; 7) інструментальними: гуманістичний менеджмент – це сукупність інструментів управління державою і впливу держави на суспільство; 8) інноваційними: гуманістичний менеджмент виступає як важливий механізм реалізації інновацій і оновлення усіх сфер суспільства; 9) патерналістськими: гуманістичний менеджмент являється сферою централізованого розподілу ресурсів; 10) ліберальними: гуманістичний менеджмент є способом регулювання відносин між суб'ектами політики, влади, управління.

Аналіз парадигми людиновимірного підходу до європейської політики свідчить, що методи людиноцентричного європейського менеджменту включають як методи пізнавальної діяльності, так і методи практичної діяльності, які виступають образами владного впливу на процеси соціального розвитку держави. Саме системна методологія людиновимірних засад управління стає загальною методологічною основою для адекватного вирішення проблем кризового соціуму з метою переведення соціальної системи у якісно новий соціальний стан. Системність методології антропологічного виміру управління зумовлена тим, що в його основу покладені принципи порядку, упорядкування і системності. Великого методологічного значення набуває ідея багатоваріантності розвитку, в основі якого переоцінка ролі об'єкта і суб'єкта у бік розвитку суб'єкт-суб'єктного управління, в результаті чого людиновимірний менеджмент, який повинен перетворитися на соціально орієнтований менеджмент, прийнятий за парадигму сталого розвитку сучасного українського суспільства. Формуючи парадигму гуманістичного управління, більшість громадян нашої країни чекають реальних суспільних змін і конструктивних дій від демократично обраної влади. Саме тому вибори нової влади і повернення довіри до влади, консолідація суспільства та послідовне

здійснення актуальних реформ відповідають прагненню громадян України, незалежно від їх регіональних ідентичностей та послідовного впровадження людиновимірних принципів у наше життя. Перспектива українського суспільства безпосередньо залежить від того, як швидко буде усвідомлена необхідність ефективного політичного керівництва і компетентного соціально орієнтованого гуманістичного управління, щоб просуватися Україні шляхом демократичних реформ, правої держави і вільної економіки. Існуюча в Україні соціальна система, яка є основою державного менеджменту, не відповідає потребам населення, яке опинилося за межею бідності. Тому формування людиновимірної політики антропологічних засад європейського гуманістичного менеджменту не спрямовано на реалізацію його головного призначення – створення та підтримки сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, її самореалізації, захисту прав, надання мешканцям територіальних громад якісних і доступних послуг сталого розвитку.

Таким чином, людиновимірність – це теоретико-світоглядний спосіб, що поєднує вчення про людину як визначальну мету і вищу цінність суспільства; осмислення всеzagального. Людиновимірна спрямованість суспільства – це нове теоретико-світоглядне узагальнення антропологічних традицій вселюдських цінностей, на основі яких формується вся система політики, культури, економіки, мислення, життедіяльності соціальної організації; відбувається регуляція суспільних відносин, які сприяють досягненню у суспільстві стабільності, порядку, злагоди шляхом гуманізації відносин між різними суб'єктами політики. Становленню цивілізованого політичного і соціального буття повинна сприяти демократична культура і свідомість як відкрита парадигма суспільства, вираженням якої є толерантна гуманістична ідеологія, спрямована на подолання розколу духу української нації та її напряму до інтеграції. Гуманізація суспільства створює більш сприятливі умови для життедіяльності людини і суспільства, виступає формою організації державної влади, сприяє оптимізації формування автономного самовизначення особистості.

Безперечно, що людиновимірність гуманістичного управління – це вираз цілісності людського духу, що доляє роздвоєння свідомості і духу, постає суттєвим моментом культури почуттів. Людиновимірність гуманістичного управління поєднує вчення про людину як визначальну мету і вищу цінність демократичного суспільства; визначає уточнення принципів розуміння сутності людини і світу, її буття, відмову від уявлень про людину лише як “агента соціальних змін”, “елементарного продукту суспільних відносин”. Його істотною рисою є відродження “ренесансного” розуміння людини як вільної істоти, самореалізації її сутнісних сил, злитої зі світом природи, повернуто до власного тілесного і духовного розвитку “олюднення” суспільних відносин. Відправною точкою людиновимірності є ствердження гідності особи, її свободи ідеалів, соціальної справедливості. В основі політики людиновимірності гуманістичного управління людський вимір її розгортання. Зміст антропологічних засад гуманістичного управління визначається зусиллями творчої людської індивідуальності, справжньої самореалізації її сутнісних сил. Відповід-

но до цього обґрунтовується погляд, за яким масштаб антропоігчного значення людини вимірюється не “шляхетністю”, давністю роду чи титулами, а власною гідністю, талантом, розумом, здібностями. Людиновимірність виходить з того, що резерви гуманістичного розвитку економіки, політики, культури слід шукати в самій людині, розвитку її свідомості і духовного капіталу. Без розвитку антропологічного капіталу подальший розвиток і уdosконалення суспільства стають неможливими.

Найважливішим ресурсом людиновимірності постає інтенсифікація **антропологічного капіталу** і людської екзистенції. Антропологічні засади людиновимірності виступають умовою збереження людських, природних, соціальних, політичних ресурсів. В своїх змістовних характеристиках концепція людиновимірності включає теоретико-концептуальне обґрунтування “типових” завдань гуманізації політики, економіки, екології, соціальної політики, науки, освіти, культури. Управлінська парадигма буде прогресувати тоді, коли людиновимірність як світоглядна (регулятивна) ідея і принцип сучасної політики буде задіяний в соціальній, політичній, економічній організації суспільства і не обернеться створенням чергової політичної утопії. Людиновимірність – це програма подолання кризової свідомості і кризового стану культури. Розкриття змісту людиновимірності потребує врахування потенціальної можливості розвитку буття людини в свободі і через свободу, відмови від диктату Абсолюту, орієнтації на гуманістичні цінності, вміння користуватися свободами і жити в умовах громадянського суспільства в свободі і через свободу.

Рецепція людиновимірності як антропологічна засада європейського гуманістичного менеджменту – це сукупність ідей, в основі яких лежить упевненість і переконаність про високі європейські ідеали і цінності – призначення людини, цінності особистості, її права на свободу; надання політиці людської направленості, використання її в інтересах особистості і всього суспільства в цілому; онтологічні умови становлення людини в політиці, розглянутої з боку цілепокладання, творчості, самостановлення. Людиновимірність як антропологічна засада сприяє узагальненню конструктивних принципів організації людського буття, де за традицією усвідомлюється доля людського буття і існування. Людиновимірність сприяє становленню нової культури та існування в ній індивіда, тобто тих умов, за яких можна “зняти” попередню форму тоталітарно-авторитарного мислення і органічно перейти до цивілізованої діяльності. Людиновимірність державного управління повинен “зняти” попередні форми політичної діяльності шляхом повернення реальному процесу життедіяльності тих ідеалів, які вироблялись протягом всієї історії розвитку суспільства, захищаючи особистість від згубного впливу на неї нелюдського середовища, сприяючи саморозвитку особистості, самодіяльності і самореалізації. Людиновимірність у державному управлінні – це створення таких умов, за яких людина набуває екзистенційного значення. Людиновимірність актуалізує культ людини, намагається “прочитати” людське буття як таке, що сприяє виробленню нових, адекватних цивілізованому підходу варіантів осягнення людини, що вимагає перегляду установлених поглядів на політику, подолан-

ню тоталітарно-автократичних за своєю суттю поглядів. І доти, поки політика неспроможна поставити в центр своїх інтересів людину, вона не здатна буде вирішувати кардинальні і складні проблеми, підтримувати активність соціального суб’єкта на рівні достатньому його життедіяльності. Саме через людиновимірність у політиці, сенс якої визначається проблематикою людини, людиновимірні засади державного управління пов’язуються: з онтологією (буття); етикою (моральними підвалинами в суспільстві); аксіологією (духовними цінностями в політиці); антропологією (людиною).

Нова парадигма людиновимірності допомагає виявити цілісну систему закономірностей руху свідомості до її європейського волевиявлення, подолання паралічу масової свідомості, руйнації моральних підвалин в суспільстві. Універсальні характеристики людиновимірності державного управління виходять з того, що в нових умовах становлення правової держави і громадянського суспільства по-новому постає і сама проблема людини, яка акцентує увагу на самовиявленні людського в людині, подоланні деструктивних явищ в суспільстві та розірваності свідомості і буття. Нова парадигма людиноцентризму виходить з того, що людина прагне до того, щоб зрозуміти саму себе, і згідно з своїм внутрішнім світом, творити свою індивідуальність, повноту і цілісність особи, але для цього потрібно, щоб соціально-політичні умови були не розірваними, а тотожними людини.

Важливим спрямуванням європейської політики держави повинен стати курс на якісне оновлення всього гуманітарного розвитку українського суспільства – у найширшому її розумінні. Необхідність цього пов’язана з її консерватизмом, відчутною невідповідністю новітнім процесам і явищам у світоглядному, ідейному, освітньому, культурному, інформаційному виявленні глобалізованого світу, недостатньою пристосованістю до вимог і стандартів сучасного динамічного розвитку. Зазначені негативні риси обумовлюють труднощі у справі повноцінної інтеграції України до світового співтовариства, певну неспроможність своєчасно і адекватно давати відповіді на виклики сучасного кризового розвитку, успішно користуватися позитивними можливостями, що їх створює глобалізація, і протистояти їх негативним тенденціям. Державі належить провідна роль у розвитку гуманістичного розвитку як основи людиноцентризму, тому державна гуманітарна компонента антропологічного розвитку людиноцентризму потребує оздоровлення, модернізації і систематизації, що передбачає вирішення ряду проблем, які є наслідком довготривалих суперечливих соціокультурних процесів. Реалізація цих пріоритетів неможлива поза контекстом розвинутого громадянського суспільства, формування “суспільства знань”, культурної і політичної консолідації нації. Національні пріоритети людиноцентричної політики державного управління мають бути зорієнтовані на формування сучасної середовищепроможної нації, позбавленої замкнутості і консерватизму, готової до осмисленого і критичного освоєння всього нового, відкритої до діалогу і співробітництва зі світом [5].

Людиноцентризм як антропологічна парадигма європейської політики та входження України до глобалізаційних процесів інтеграції повинна входити з пріоритетів: 1) гармонійного поєднання інтересів людини і

суспільства, орієнтації на збалансований розвиток суспільства, всіх механізмів суспільного відтворення та всеобщий розвиток особистості; 2) реального плюралізму всіх форм власності; 3) широких можливостей для прояву господарської ініціативи індивідів та об'єднань; 4) підпорядкування держави громадянському суспільству; 5) відсутності монополії на знання, свободу вибору; 6) створення нових місць у суспільній системі для здійснення індивідом активної соціальної діяльності; 7) наявності дієвих механізмів компромісного розв'язання суспільних конфліктів. Йдеться передусім про розвиток нових суспільних, політичних і економічних відносин, становлення в них особистості, в яких людина подається як гранична форма реалізації ідей громадянського суспільства, можливості самореалізуватися в мінливому і суперечному суспільному бутті, культывувати іманентні духовному світу людини цінності. Людиноцентризм політики забезпечується складним комплексом внутрішньої самосвідомості, всією системою політичного і морального впливу, правовими засобами, стимулування належної поведінки всіх суб'єктів політичних і соціальних відносин. Людиноцентризм державного управління повинен сприяти формуванню таких політичних відносин, які були б гідними цілісної особистості, для якої політика – це спосіб людського існування. Людиноцентризм покладається на такі принципи, як чесність, достойність, моральність, гідність.

Людиноцентризм як антропологічна основа європейського суспільства акцентує увагу на тому, що людина не є тільки “економічною і політичною клітинкою”, а соціокультурним феноменом, який вбирає в себе раціональне, творче, духовне, емоційно–вольове, національно–психологічне, культурно–історичне. Людиноцентризм державного управління детермінує становлення такого соціуму, на пропорі якого була б людина та її високе соціальне призначення, її добробут, високі духовні і моральні цінності. Адже, не існує іншого способу зробити державне управління дійсно гуманним і людським, крім поєднання його з мораллю і людиною. Лише за таких умов людина не буде відчуженою від політики і влади, не буде “губитись в механізмах державного управління”, а цивілізовані відносини допоможуть людині знайти і реалізувати себе, подолати розірваність духу, розкрити свої суттєві сили, вивільнитися від відчужених і розірваних відносин суспільного буття. Людиноцентризм як антропологічна основа управління сприяє тому, щоб правові, політичні, соціальні, економічні інститути були зорієнтовані на індивіда. Людиноцентризм яскраво узагальнює процеси переходу родового, загальнолюдського, гуманістичного в людську детермінованість, функціонування всезагального як індивідуального і навпаки.

В центрі антропологічного виміру гуманістичного управління – принцип “людина як міра всіх речей”, на якому наголошував ще античний мислитель Протагор. Проблема людиновимірного спрямування політики формується як теоретико–світоглядне узагальнення положень зарубіжної і вітчизняної думки, яка йде в руслі поглядів на людину як творчу і розумну істоту, розробкою такого політичного ідеалу суспільства, в центрі якого людина, її права і свободи, культывування духовності, подолання правового нігілізму, її високого призначення. Осьовий принцип людиноцентризму політики

– це законність, правова держава і розвиток громадянського суспільства. Вектор людиноцентризму виходить з рефлексії, націленої на те, що людина повинна шукати досконалість в індивідуальному бутті, вона сама повинна себе зробити тим, ким вона є, пізнати свою індивідуальність, створити світ свого буття за законами краси. Людському виміру державного управління сприяє культура як царина символічних форм, способів життя, досягнення досконалості буття. Культура є корелятом певних суспільно–політичних відносин, які детерміновані свободою і відповідальністю, яка виходить з того, що основним принципом є самореалізація “Я”, свого самовизначення і самоздійснення. Саме культура детермінує особистість, яка повинна постійно створювати себе, своє буття і свою сутність у процесі культурного уречевлення, звеличуєчись до родової істоти. Людина націлена на іманентні свої суті умови, подолання сурогатів своєї діяльності, виявлення ідентифікації і реалізації своєї активності. Криза ідентичності долається тоді, коли людина поборює відчуження і уречевлення, повертається сама до себе, стає дієздатною.

Антропологічні засади гуманістичного управління ХХІ ст. у європейському вимірі створюють переході до цивілізованих умов життєдіяльності, нового способу життєдіяльності і соціальної організації суспільства, нового типу усвідомлення своєї особистості. В центрі людиновимірних засад гуманістичного управління – людина, рівень її життя, що ставить політику у прямий зв'язок з буттевими, а значить, антропологічними. Якщо процесу тотожності мислення і буття буде сприяти вся сукупність соціально–політичних відносин, то буде розвиватися і накопичуватися людський, а отже, гуманістичний потенціал. В умовах трансформації економіки і з підвищенням ролі новітніх технологій у виробництві освіта є необхідною умовою та основним засобом перетворення людського потенціалу в якісний людський капітал.

Освіта, що відповідає потребам суспільства та ринку праці, відіграє потужну роль у людиноцентричному розвитку, оскільки дозволяє сформувати у кожної людини здатність швидко адаптуватися до сучасних соціально–економічних реалій та забезпечувати належну якість життя.

1. Для реалізації всіх завдань концепції людиновиміності як антропологічної основи гуманістичного управління, слід сформувати еліту гуманітарних менеджерів, необхідних для роботи у державному і муніципальному управлінні, здійсненні ними соціальної і гуманітарної політики, сформувавши ключові завдання діяльності гуманітарного менеджменту у людиноцентричному напрямку: а) смисловій (семіотичній); б) особистісного зростання і діяльнісного самовизначення (антропологічний); в) територіально–просторового; г) стратегічного мислення і політичної дії.

2. Сприяти розвитку людиновимірного світогляду гуманітарних менеджерів розвиток особистих здібностей, вміння давати різносторонню оцінку явищам людського життя, практичних умінь у прийнятті рішень, формувати гуманне ставлення до світу.

3. Сприяти розвитку людино вимірних технологій, що являють собою сукупність науково обґрунтovаних прийомів і спеціальних технік непрямого впливу на су-

спільноту через управління соціальною поведінкою людини.

4. Сприяти модернізації людиновимірного європейського простору України, для чого необхідно: утвердження сучасної людино вимірної культури державного управління; повноцінного входження України в інформаційний простір; зміцнення присутності України на світовому гуманітарному просторі, для чого необхідно формувати синергетичні моделі оптимізації системи державного управління.

Людиновимірність як антропологічна парадигма гуманістичного управління представляє собою модель розвитку, яка орієнтована на максимальне розкриття потенціалу кожної людини і соціуму в цілому, створення гідних умов для реалізації всіх інтелектуальних, культурних, творчих можливостей людини і нації. У політичному вимірі переход до людино вимірних зasad передбачає досягнення найвищих ступенів свободи особистості і водночас її готовність брати відповідальність за себе, свою родину, місцеву громаду і країну. В економічному вимірі людиновимірні засади означають постійне зростання частки інтелектуального продукту у національному продукті, утвердження інноваційності як домінуючої моделі економічної поведінки. У соціальному вимірі людиновимірні засади – це створення умов для людини, як головного національного ресурсу, умов реалізації всіх її можливостей.

Людиновимірність як антропологічна парадигма гуманістичного управління – це формування правової, соціальної і демократичної держави, поступове повернення до загальнолюдських цінностей на принципово новій основі через зближення матеріального і духовного рухів людського розвитку. Впровадження моделі гуманістичного управління в Україні потребує: подолання антагоністичних форм відчуження людини і влади; визначення людської особистості основним багатством держави і суб'єктом громадянського суспільства; зростання значення освіти, зміни її змісту, форм і методів у напрямі широкої гуманітаризації та гуманізації. Таким чином, філософська антропологія – це рефлексія над проблемою людини взагалі, яка, трансформуючись в рецепцію людиновимірності як антропологічного виміру гуманістичного управління, що перетворюється на фактор, завдяки якому освітлюється як саме існування, так і існування світу, що його оточує.

Отримані знання можуть бути корисними для вирішення антропологічних проблем гуманістичного управління.

Список використаних джерел

1. Beh V.P. Чоловек и Вселенная: когнитивный анализ: Монография. – 2-е изд. доп. – Запорожье: Просвіта, 2004. – 148 с.
2. Чоловек и общество: ноосферное развитие [монография / О.С. Анисимов, Г.В. Атаманчук, В.К. Батурин и др.; под ред. В.Н. Василенко и др.]. – Москва: Белгород: Белгор. обл. типогр., 2011. – 485 с. – (Энциклопедия ноосферных знаний).
3. Лотман Ю.М. Семиосфера. Внутри мыслящих миров / Ю.М. Лотман. – С.-Пб.: Искусство–СПБ, 2000. – 704 с.
4. Воронкова В.Г. Філософія глобалізації: соціоантропологічні, соціоекономічні та соціокультурні виміри. Монографія. – Запоріжжя: Видавництво ЗДІА, 2010. – 272 с.
5. Кримський С.Б. Запити філософських смислів: монографія / Сергій Борисович Кримський. – К. : ПАРАПАН, 2003. – 240 с.

References

1. Beh V.P. Chelovek i Vselennaja: kognitivnyj analiz: Monografija. – 2-е izd. dop. – Zaporozh'e: Prosvita, 2004. – 148 s.

2. Chelovek i obshhestvo: noosfernoe razvitiye [monografija / O.S. Anisimov, G.V. Atamanchuk, V.K. Baturin i dr.; pod red. V.N. Vasilenko i dr.]. – Moskva; Belgorod: Belgor. obl. tipogr., 2011. – 485 s. – (Jenciklopedija noosfernnyh znanij).

3. Lotman Ju.M. Semiosfera. Vnutri mysljashhih mirov / Ju.M. Lotman. – S.-Pb.: Iskusstvo–SPB, 2000. – 704 s.

4. Voronkova V.G. Filosofija globalizacii': socioantropologichni, socioekonomichni ta sociokul'turni vymiry. Monografija. – Zaporizhzhja: Vydavnyctvo ZDIA, 2010. – 272 s.

5. Kryms'kyj S.B. Zaputy filosofs'kyh smysliv: monografija / Sergij Borysovych Kryms'kyj. – K.: PARAPAN, 2003. – 240 s.

Voronkova V. G., is a Doctor of Philosophy, professor, Head of the Department of Management of Organizations, Zaporozhye State Engineering Academy (Ukraine, Zaporozhye), valentina-voronkova@yandex.ru

Reception dimension rights in the context of anthropological discourse humanistic management

The object of study is the reception of dimension rights in the context of the anthropological dimension of humanistic management, based on the relationship between human bodies and society. The article served the evolution of thinking on the person in the context of anthropological principles of humanistic management; observed that the trends of philosophical and anthropological knowledge relatively humanistic management, based on the human reception of the projection of the anthropological dimension of human existence, is fundamental in European philosophy. This paper analyzes the essence of the human dimension as anthropological paradigm of humanistic management in which a person is not only an economic or political cell of society, but also the spiritual and cultural cell of society; an analysis of the human dimension as anthropological paradigm of European philosophy that studies the anthropological foundations of economic, political and social sphere, reflects on the conditions creating humane society, which should be implemented imperatives of a just society. Reveals the characteristics, features, and the conditions for achieving human dimension as the anthropological foundations of European humanistic management.

Keywords: human dimension, anthropological dimension, philosophical anthropology, humanistic management, man as the measure of all things, anthropological paradigm, anthropological capital.

Воронкова В.Г., доктор філософських наук, професор, заведуюча кафедри менеджменту організацій, Запорізька державна інженерна академія (Україна, Запоріжжя), valentina-voronkova@yandex.ru

Рецепция человекомерности в контексте антропологического дискурса гуманистического управления

Предметом исследования является восприятие человеческого измерения как антропологического аспекта гуманистического управления, в основе которых взаимоотношения человека, власти, общества. В статье описывается эволюция взглядов на человека в контексте антропологических оснований гуманистического управления; отмечено, что тенденции развития философско-антропологического знания гуманистического управления основано на восприятие человеком в проекции антропологических измерений человека, что является основополагающим в европейской философии. В статье анализируются сущность человекомерности как антропологической парадигмы гуманистического управления, в которой человек является не только экономической, или политической ячейкой общества, но и духовно-культурной клеточкой общества; дается анализ человекомерности как антропологической парадигмы европейской философии, которая исследует антропологические основы экономической, политической и социальной сферы, осмысливает условия создания гуманного общества, в котором должны быть реализованы императивы справедливого общества. Раскрыты характерные черты и особенности, а также условия достижения человекомерности как антропологической основы европейского гуманистического управления. Полученные знания могут быть полезными для решения антропологических проблем гуманистического управления.

Ключевые слова: человекомерность, антропологическое измерение, философская антропология, гуманистическое управление, человек как мера всех вещей, антропологическая парадигма, антропологический капитал.